

csak egy kicsit is erősebbek, akkor csak nehéz elemek lennének, és nem létezne az ugyanúgy nélkülözhetetlen hidrogén. Ugyanígy feltétlenül szükség volt például a gravitációs erő és a Napban fellépő magreakciók energiájának egyidejű és tökéletes összehangolására is.

Mindez minimum elgondolkodtató. Ezek után a legkevesebb, amit tehetünk, hogy mielőbb kiegészítjük könyvtárunkat a Kulturtrade Kiadó Világ-Egyetem sorozatának és az Akkord Kiadó Talentum Tudományos Könyvtárának kötetivel. A többi ajándék. Vagy kegyelem. Ahogy tetszik.

SZELKE LÁSZLÓ

*(Fordította Hankovszky Tamás,
Kairosz Kiadó, Budapest, 2009,
304 oldal, 3300 Ft)*

A fekete leves

A kávéfőzés története

A múzeumi kiállítás éppúgy autonóm alkotás, mint az irodalmi mű vagy a film: esztétikailag értékelhető konstrukció, amely az alkotójáról és a korról is árulkodik. Emellett tudományosan is értékelhető teljesítmény, amely az emberi kultúra egy szeletét mutatja be szubjektíven, de adatolva, tárgyanyaggal és a háttérből felfejthető információs forrásokkal hitelesítve, jó

esetben atmoszférateremtő installációval támogatva. A múzeumi kiállítás mégis mulandóbb, mint az irodalmi mű vagy a film; bár a forgatókönyvből, a múzeumi adattárban fennmaradó dokumentumokból töredékesen rekonstruálható, általában erre kevesebben fordítanak energiát. A kiállítást rendező muzeológus felé sem fordul akkora figyelem, mint más műalkotások alkotói felé, pedig a szerző–műolvasó hármasa a rendező–kiállítás–látogató hármásában is tetten érhető.

A kiállítás igényességét erősíti, ha az anyaghoz kiállítási katalógus készül, amely nemcsak a forgatókönyv egy laikusok által is fellapozható, könnyebb válfaja, hanem önállóan is élvezhető produktum. A jó kiállítási katalógust elsősorban a művészi igényű műtárgyfotók „adják el”, de az ezekhez készülő, a kiállítás logikáját tükröző kísérszöveg legalább ennyire fontos.

A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban (MKVM) rendezett *A fekete leves – a kávéfőzés története* című időszakos kiállítás az MKVM, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum (MMKM) és a Fazekas&Kimmel magángyűjtemény összefogásaként jött létre; a bemutatott, egyedülálló tárgyanyaghoz többek között az Iparművészeti Múzeum és a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum is hozzájárult.

A kiállítást az MKVM részéről a kávéházak, presszók történetét már korábbi munkáiban is nagy-szerűen bemutató Saly Noémi, az MMKM részéről pedig a háztartási gépek, eszközök kutatásában jártas Vámos Éva rendezte. Egyenrangú alkotótársként csatlakoztak hozzájuk a magángyűjtemény gondozói: Fazekas Éva és Kimmel József. Négyük munkája – Saly Noémi szerkesztésében, Nagy Balázs kitűnő könyvtervével, Tóth Helga borítójával és Nagy Géza pazar műtárgyfotóival – az azonos című, keménytáblás, tetszetős könyv, amely éppúgy tekinthető kísérőkiadványnak, mint önálló, közérthető, de számos új összefüggést bemutató kávéfőzés-történeti munkának.

A könyv három fejezetre oszlik. Saly Noémi *A kávécseresznyétől a fekete levesig* címmel mutatja be a kávéital születését, kémiai és gazdaságföldrajzi, de főleg kultúrtörténeti hátterét, valamint társadalmi rangját, mely a Saly által annyira kedvelt kávéházas aranykorban a „művészi tudású kávéfőzőmestereknek” miniszteri fizetést biztosí-

tott. A Fazekas–Kimmel páros fejezetében (*Kanna, lombik, perkolátor*) és Vámos Éva írásában (*Gőz, víz, vákuum*) a kávéfőzés eszközkultúrája bontakozik ki, a 18. század csapos kávéedényeitől a legmodernebb elektronikus, kávépárnás és kávékapszulás presszógépekig.

A könyv egyik hőse természetesen a sokak által hungarikumnak vélt, de valójában olasz eredetű „kotyogó”, amely 1933 óta Közép-

Európa minden nap tárgy-kultúrájának része. Izgalmas török-olasz-osztrák-magyar kultúrtörténet bontakozik ki az olvasó előtt *A fekete levest* lapozgatva, számos korfestő adalékkal. Vámos Éva munkájának eredménye, hogy a sajátos magyar

kisipar is képviseltetve van a kiállításon és a könyvben. A magyar nagyipar mellett – hiszen még a Ganz is gyártott a 20. század elején elegáns kávégépeket! – a kisipar is létrehozta a maga értékeit. Erre példa a szocialista „maszekvilág” kiemelkedő figurájának, Simon Imrének a műhelye és presszógépei. Simon regényes élet- és családtörténete külön könyvet érdemelne.

Az efféle magyar adalékok a külföldi olvasók számára is tanulságosak és érdekesek, ezért is szerencse, hogy *A fekete leves* kétnyelvű – az angol fordítás Vámos Endréne és Vámos Éva érdeme. A könyv mindenkinek izgalmas lehet, aki mindennapi életünk művelődés- és ipartörténeti háttere, s ekként mindennapjaink gazdasági meghatáro-

zottsága iránt érdeklődik. Vagy egyszerűen szereti a kávéét.

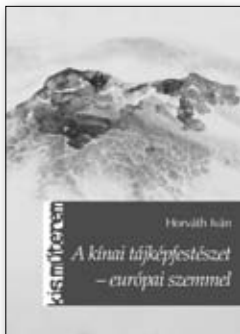
KÉPES GÁBOR

(Szerkesztette Saly Noémi, Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, Budapest, 2010, 116 oldal, ármegjelölés nélkül [a kiállítás 2010. október 24-ig tekinthető meg])

Művészet

HORVÁTH IVÁN: *A kínai tájképfestészet* – *európai szemmel*

Szerte a világon mindenhol népszerűek azok a különféle gyakorlati ismereteket nyújtó kiadványok, amelyek az olvasók tágan értelmezett művészi ambícióira, kreativitására, önkifejezési vágyára építenek. A napi munkával járó feszültség oldására, a sokakban meglévő, eredendő érdeklődés kielégítésére az alkotó tevékenység különösen alkalmas. Aki festeget, szobrászkodik, zenét szerez, különféle testgyakorlásokkal ápolja magát, mintegy megsokszorozza saját lehetőségeit, s tulajdonképpen a házimunkák egy részét, a kézi-

munkázást, a kertészkedést, a sütés-főzés is lehet avatott módon művelni. És éppen erről van szó. A laikus művészeti tevékenység gyakorlója nem akar az emberiség legnagyobb mesterei közé betörni, csupán személyes világa tágítását kívánja elérni az általuk is használt eszközrendszer és esztétika segítségével. Ezért egyáltalán nem szabad lebecsülni a műkedvelőket mozgató energiák jelentőségét, mert azok a magánéleti harmónia elérését segítik elő.

Horváth Iván vékony, de az illusztrációk megfelelő reprodukálásához elégséges, album méretű kötete három nagyobb részből tevődik össze. A bevezető írás, amely a kínai (tájkép)festészet elméleti alapjait